

Tot vrede geroepen

Verklaring van de bisschoppen naar aanleiding van 60 jaar *Pacem in Terris*

Dit jaar herdenken we de 60ste verjaardag van *Pacem in Terris*, de grote vredesencycliek van paus Johannes XXIII. Op het ogenblik dat de encycliek verscheen in 1963 zat de wereld vast in een harde Koude Oorlog, en waren we pas ontsnapt aan een vernietigende confrontatie met kernwapens tussen de Verenigde Staten van Amerika en de Sovjetunie. Vandaag woeden gruwelijke oorlogen in verschillende landen, niet in het minst in Oekraïne na een massieve Russische militaire invasie. De Russische president heeft sindsdien enkele keren bedreigd met de inzet van kernwapens. Hoe kan deze oorlog worden stopgezet? De encycliek *Pacem in Terris* brengt ons in herinnering dat vrede moet gebouwd worden op waarheid, rechtvaardigheid, broederlijke liefde en vrijheid. "Het stopzetten van de bewapeningswedloop, de vermindering van de bewapening en – eigenlijk het belangrijkste – het opheffen ervan zijn niet of bijna niet mogelijk als ontwapening niet doordringt tot onze harten" (*Pacem in Terris* nr. 113).

Van rechtvaardige oorlog naar rechtvaardige vrede

Paus Franciscus herneemt in de encycliek *Fratelli tutti* van 2020 de opdracht tot broederlijke liefde en dialoog met het oog op een meer vredevolle wereld. In hoofdstuk 7 staat hij stil bij enkele wegen tot hernieuwde ontmoeting en vredesopbouw. Ieder nieuw begin moet steunen op waarheid en vertrekken van de minsten die onze zusters en broeders zijn. Ook al gaat het over feiten die op geen enkele manier ontkend, gerelativeerd of verdoezeld mogen worden, toch kunnen we vergeven. Het is geen kwestie van vergeten of praten over straffeloosheid, maar van het doorbreken van de vicieuze cirkel van geweld, "om de geest van wraak niet in de samenleving te verspreiden" (nr. 251).

Wie vandaag voor oorlog kiest, gaat altijd voorbij aan de fundamentele waardigheid van iedere mens en ondermijnt tevens het leefmilieu. Paus Franciscus schrijft in *Fratelli tutti*: "We kunnen oorlog niet langer zien als een oplossing, omdat de eraan verbonden risico's waarschijnlijk altijd groter zullen zijn dan de veronderstelde voordelen. Met het oog hierop is het vandaag erg moeilijk om een beroep te doen op de rationele criteria die in vroegere eeuwen zijn uitgewerkt om te spreken van de mogelijkheid van een 'rechtvaardige oorlog'. Nooit meer oorlog!" (nr. 258).

Reeds in nummer 80 van de pastorale constitutie *Gaudium et Spes* van het Tweede Vaticaans Concilie werd gesteld dat we in het atoombijperk de oorlog achter ons moeten laten. Met de ontwikkeling van aanzienlijke hoeveelheden massavernietigingswapens zijn de criteria van de vroegere leer van de rechtvaardige oorlog nog moeilijk toepasbaar. Het dreigen met het gebruik van kernwapens en andere massavernietigingswapens is immoreel en ontoelaatbaar, benadrukt paus Franciscus (Toespraak in Nagasaki, 24 november 2019). Gebruik van geweld moet aan strikte regels onderworpen blijven, ook wettige zelfverdediging tegen een agressor.

Eenmaal een oorlog begint komt een eigen logica op gang die nog moeilijk te stoppen is. Zo zal een rechtvaardige vrede voor Oekraïne moeten steunen op de grootst mogelijke samenwerking van alle landen die gewapende agressie ondubbelzinnig afwijzen.

De vrede van Christus

Als gezanten van Christus spreken wij volgens de Geest die ook Christus bezielde. Doorheen zijn leven, sterven en opstanding heeft Hij getoond dat geweldloze liefde uiteindelijk sterker is dan vijandschap, en dat vergeving en waarachtigheid haat en leugen kunnen overwinnen. De vrede en verzoening waarvoor Christus is gestorven, is gericht op alle mensen zonder onderscheid. Ook het gebed van gelovigen blijft een bron van kracht die het mogelijk maakt om het goede boven het kwade te verkiezen. Wie God dient, moet een bondgenoot willen zijn van de meest kwetsbare en weerloze mensen. Dit is eveneens 'de gulden regel' van iedere authentieke humanistische levensovertuiging: "Doe aan een ander wat je verlangt dat ook aan jou geschiedt."

Franciscus van Assisi die wij op 4 oktober gedenken is tot op vandaag voor zeer veel mensen een voorbeeld van menslievendheid en vrede. Met hem blijven we bidden: "Barmhartige God, maak mij tot een werktuig van uw vrede. Waar haat is, laat mij liefde brengen. Waar leugen is, laat mij streven naar waarheid." Ook Mahatma Gandhi was een wegbereider van vrede door te kiezen voor wat hij 'satyagraha' noemde, letterlijk: de kracht van de waarheid.

Mogelijke stappen op weg naar vrede

In ons dagelijks denken, spreken en handelen is er grote nood aan minder agressie en minder geweld. We moeten elkaar opnieuw leren ontmoeten met woorden van vrede en respect, niet met woorden van haat en misprijzen. Laten we kiezen voor minder haat en minder geweld in de media, de sociale media en in de ontspanningsprogramma's. Laten we in onze gezinnen en gemeenschappen werken aan een cultuur van respect en mededogen vanaf de eerste kinderjaren en in alle fasen en domeinen van het leven.

Een andere betekenisvolle stap is dat ons land een voortrekkersrol blijft vervullen in het nastreven van internationale akkoorden voor vrede en veiligheid. Eerder heeft ons land een belangrijke rol gespeeld in de realisatie van het internationaal verdrag die de productie en het gebruik van landmijnen en ook van biologische en chemische wapens aan banden legt. Waarom zou ons land niet veel sterker kunnen ijveren voor een wereldwijd verbod op kernwapens? Een internationaal verdrag dat kernwapens om humanitaire redenen wereldwijd wil verbannen, werd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties met het akkoord van 122 landen op 7 juli 2017 aanvaard en is intussen door 68 landen geratificeerd.

Wij hopen tenslotte dat iedere burger van dit land samen met alle mensen van goede wil zich nog veel sterker zal inzetten voor een wereldwijde rechtvaardigheid en voor een leefbare aarde voor iedereen. Vrede, rechtvaardigheid en zorg voor de ons toevertrouwde schepping zijn meer dan ooit met elkaar verbonden. Laten we de fakkel van de hoop met open handen ontvangen en brandend houden en aan de komende generaties doorgeven. We zijn immers 'tot vrede geroepen' (cf. Paulus, *Brief aan de Kolossenzen* 3,15).

De bisschoppen van België